

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Nová vízia na dobudovanie hospodárskej a menovej únie**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2019/C 353/06)

Spravodajkyňa: **Judith VORBACH**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	24.1.2019
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku Stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	Sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	2.7.2019
Prijaté v pléne	17.7.2019
Plenárne zasadnutie č.	545
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	159/2/9

Preambula

Toto stanovisko je súčasťou balíka dvoch stanovísk EHSV z vlastnej iniciatívy, ktoré sa pripravujú súčasne: „Smerom k odolnejšiemu a udržateľnejšiemu európskemu hospodárstvu“ a „Nová vízia na dobudovanie hospodárskej a menovej únie“. Tento balík má byť priamym príspevkom k agende hospodárskej politiky nového Európskeho parlamentu a Európskej komisie, ktorí sa svojich funkcií ujmu v roku 2019. Potrebujeme novú európsku hospodársku stratégiu: pozitívnu rétoriku pre budúci rozvoj hospodárstva EÚ vo svete, ktorá by pomohla zvýšiť odolnosť EÚ voči hospodárskym otrasom a tiež hospodársku, sociálnu a environmentálnu udržateľnosť jej hospodárskeho modelu, čím by všetkým Európanom prinavrátila dôveru, stabilitu a spoločnú prosperitu. Na základe pokroku dosiahnutého v uplynulých rokoch by táto stratégia mohla byť základom ďalšej hospodárskej, fiškálnej, finančnej, sociálnej a politickej integrácie, ktorá je potrebná na dosiahnutie cieľov európskej hospodárskej a menovej únie.

EHSV už v roku 2014 vypracoval stanovisko o dobudovaní hospodárskej a menovej únie (HMÚ). Rozdelil ju na menový a finančný pilier, hospodársky pilier, sociálny pilier a politický pilier a prijal osobitné stanoviská k jednotlivým pilierom. Aj v tomto stanovisku je zachovaná štruktúra štyroch pilierov, aby bolo možné zhrnúť pokrok a nedostatky HMÚ a na záver navrhnúť zoznam odporúčaní, ktorý bude predložený novej Komisii a Európskemu parlamentu s cieľom dosiahnuť silnú, inkluzívnu a odolnú menovú úniu. Vo všeobecnosti EHSV vyzýva európske inštitúcie a národné vlády, aby podnikali výrazne ambicioznejšie kroky v rámci reformy HMÚ s cieľom dosiahnuť integrovanejšiu, demokratickejšiu a lepšie sociálne rozvinutú Úniu.

1. Závbery a odporúčania

1.1. Hoci sa podarilo zdať niekoľko dôležitých etáp na ceste k dokončeniu HMÚ, je potrebné výrazne posilniť každý z jej štyroch nosných pilierov. Treba pritom skutočne dbať na vyváženosť, pretože zanedbanie jedného alebo viacerých pilierov môže viesť k nebezpečnej nerovnováhe. Rovnako sa musia neustále zohľadňovať aj výzvy, ktoré so sebou prináša zmena klímy. Medzi jednotlivými piliermi existujú vzájomné väzby. Sociálne zameranie hospodárskeho piliera napríklad prispieva aj k posilneniu sociálneho piliera a naopak. Niektoré konkrétne opatrenia sú, pokiaľ ide o ich zaradenie, variabilné.

1.2. Hoci je dokončenie HMÚ prioritou, jej ďalší pokrok brzdí spor medzi členskými štátmi o jej smerovanie. K zhoršenému hospodárskemu výhľadu sa pridali aj geopolitická neistota a plánované vystúpenie Spojeného kráľovstva z EÚ. Obrovskou výzvou sú aj rozdiely medzi členskými štátmi, nerovnomerné rozdelenie príjmov a bohatstva, kríza v oblasti klímy a predpokladaný demografický vývoj.

1.3. Odolnosť voči krízam je potrebnou ale nie dostatočnou podmienkou na dobudovanie HMÚ. Je potrebná aj pozitívna vízia, ktorú opisuje článok 3 Zmluvy o EÚ. So zreteľom na súčasnú situáciu odporúča EHSV tieto priority: udržateľný a inkluzívny rast, zníženie nerovností, vzostupná konvergencia, zabezpečenie rastu produktivity a konkurencieschopnosti v zmysle cieľov stratégie Európa 2020, dobré podmienky pre podnikanie a investície, kvalitné pracovné miesta a primerané mzdy, boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu, stabilné verejné rozpočty zamerané na udržateľnosť, stabilný finančný sektor a dosiahnutie cieľov udržateľnosti do roku 2030 a cieľov Parížskej dohody o zmene klímy.

1.4. Odporúčania EHSV týkajúce sa jednotlivých kľúčových pilierov HMÚ:

1.4.1. Stabilný menový a finančný pilier ako základ makroekonomického rozvoja

- ECB: posilnenie jej stabilizačnej úlohy a zachovanie jej nezávislosti,
- rozhodné kroky na dobudovanie bankovej únie a únie kapitálových trhov na základe týchto priorít: stabilizácia na získanie dôvery, efektívna regulácia, vyváženost rozdelenia rizika a obmedzenie rizika s cieľom zabrániť opätovnej záťaži pre verejné rozpočty v prípade krízy, zohľadnenie sociálnych dôsledkov právnych predpisov, začlenenie klimatických cieľov, ochrana spotrebiteľa,
- banková únia: zabezpečenie jednotného mechanizmu riešenia krízových situácií a zavedenie európskeho systému ochrany vkladov (EDIS) do praxe, opätovné začatie diskusie o štrukturálnej reforme a o tieňovom bankovníctve,
- únia kapitálových trhov: stanovenie priorít, konkrétne zlepšenie dohľadu, vytvorenie ratingovej agentúry EÚ, bezpečné aktívum, kroky na prispôbenie v oblasti pravidiel týkajúcich sa konkurzu,
- posilnenie medzinárodnej úlohy eura na základe stabilnej, hospodársky silnej a sociálne vyváženej HMÚ.

1.4.2. Silný hospodársky pilier ako základ blahobytu a sociálneho pokroku

- posilnenie hospodárskeho piliera s cieľom dosiahnuť vyrovnanie medzi krajinami a podporovať rast, produktivitu a konkurencieschopnosť,
- vyváženost opatrení na strane ponuky a dopytu, čo momentálne znamená posilniť dopyt, a to prostredníctvom zahrnutia sociálnej hodnotiacej tabuľky do európskeho semestra, posilnenie mechanizmov cenotvorby a nezávislosti sociálnych partnerov, urýchlené zriadenie Európskeho orgánu práce a uplatňovanie zlatého pravidla pre investície tak, aby sa tým neohrozila strednodobá finančná a fiškálna stabilita,
- vytvorenie fiškálnej kapacity eurozóny financovanej spoločným dlhovým nástrojom a viazanie vyplácania finančných prostriedkov na posilnenie hospodárskej a sociálnej štruktúry. Aktuálne návrhy sú len prvým krokom,
- opatrenia na obmedzenie nekalej daňovej konkurencie, ako aj na zabránenie daňovým únikom a vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam.

1.4.3. Uplatňovanie sociálneho piliera ako základ sociálneho a spoločenského pokroku

- minimálne sociálne normy v členských štátoch poskytujúce vysokú úroveň ochrany,
- snaha o nájdenie spravodlivej rovnováhy medzi zdravým hospodárskym základom a silným sociálnym rozmerom,
- rozšírenie diskusie o vytvorení postu ministra financií EÚ o vytvorení ekvivalentného postu ministra sociálnych vecí a práce EÚ.

1.4.4. Politický pilier ako základ demokracie, solidarity a jednoty

- posilnenie zapojenia Európskeho parlamentu, ako aj sociálnych partnerov a ďalších organizácií občianskej spoločnosti do prijímania kľúčových rozhodnutí v oblasti sociálnej a hospodárskej politiky,

— solidárne a jednotné konanie ako základ prosperity a mieru v EÚ a v záujme politického a hospodárskeho významu EÚ v globálnom kontexte,

— rýchle pristúpenie krajín EÚ, ktoré ešte nie sú jej členom, k eurozóne.

2. Dobudovanie HMÚ – výdobytky, výzvy a ciele

2.1. Na ceste k dobudovaniu HMÚ sa už podarilo zdolať niekoľko dôležitých etáp, ktoré dnes predstavujú významné spoločné výdobytky. V roku 2015 boli v správe piatich predsedov predložené ambiciózne plány na prehĺbenie HMÚ. V júni 2019 sa o slovo prihlásila Európska komisia, ktorá v dokumente *Deepening Europe's Economic Monetary Union: Taking stock four years after the Five Presidents' Report* ⁽¹⁾ bilancuje pokrok dosiahnutý od vydania tejto správy a žiada od členských štátov, aby prijali ďalšie opatrenia. EHSV podporuje túto požiadavku. Tak v oblasti finančného a hospodárskeho piliera, ako aj v oblasti sociálneho a demokratického piliera je naliehavo potrebné konať. EHSV upozorňuje najmä na to, že je potrebné dosiahnuť vyváženosť všetkých oblastí, medzi ktorými existujú aj najrôznejšie vzájomné väzby.

2.2. Hoci majú všetky štáty záujem zachovať euro, ďalšiemu prehĺbeniu bráni spor medzi členskými štátmi o smerovanie. Je badateľný v konflikte súvisiacom s rozdelením rizika, ktoré sa spája s cezhraničnými transfermi či spoločnou zodpovednosťou. Na druhej strane je prístup založený na znižovaní rizika, kde je tlak na prispôbenie sa zodpovednosťou jednotlivých členských štátov a má sa dosiahnuť prostredníctvom štrukturálnej zmeny hospodárskej odolnosti. Zameranie sa na tento rozdiel však nie je postačujúce, keďže do toho vstupujú aj rôzne perspektívy politických strán a občianskej spoločnosti. Na dobudovanie HMÚ je potrebné pochopiť, že aj napriek rôznym záujmom a názorom je solidarita a ochota robiť kompromisy nevyhnutným základom pre dobrú spoločnú budúcnosť v Európe.

2.3. Súčasné hospodárske rámcové podmienky sú výzvou. Po dlhom krízovom období sa hospodárstvo HMÚ v roku 2014 začalo opäť rozbiehať, v druhom polroku 2018 sa však opäť spomalilo. Prispelo k tomu viacero faktorov, napríklad globálny pokles obchodu a hospodárskeho rozvoja, nevyriešené obchodné konflikty a aj vnútorné faktory vyvolávajúce neistotu, ako napríklad plánovaný brexit. V rámci eurozóny bol útlm ekonomickej dynamiky v dôsledku závislosti od vonkajšieho dopytu a faktorov špecifických pre jednotlivé krajiny a odvetvia ešte výraznejší. Váhavý hospodársky rozvoj v EÚ by mal ďalej pokračovať ⁽²⁾. Klimatická kríza, technologické zmeny, protekcionizmus a kybernetické útoky, ako aj digitálne meny a kryptomeny predstavujú budúce výzvy. V nedávnej správe ESPAS sa v závere uvádza, že nárast globálnej teploty, ktorý je okrem iného spojený so značným poklesom produktivity, je najnaliehavejším politickým problémom súčasnosti a má významné hospodárske a finančné dôsledky ⁽³⁾.

2.4. Hoci EÚ ako celok možno v dôsledku vysokého hrubého domáceho produktu (HDP) – celkového aj na obyvateľa – a zvyšujúcej sa miery zamestnanosti v posledných rokoch považovať v globálnom meradle za relatívne bohatú, napriek tomu sociálne nerovnosti medzi regiónmi a členskými štátmi, ako aj v rámci spoločnosti, negatívne ovplyvňujú súdržnosť ⁽⁴⁾. Chudoba a sociálne vylúčenie hrozí 22 percentám občanov EÚ. Vo viacerých juhoeurópskych krajinách sú reálne mzdy v roku 2019 v priemere nižšie ako v roku 2009, čo prispieva k ďalšiemu reálnemu prehĺbovaniu rozdielov v sociálno-ekonomickej úrovni ⁽⁵⁾. Aj rozdiely v odmeňovaní mužov a žien sú na mnohých miestach veľké a vyšší podiel obyvateľstva v produktívnom veku spadá do kategórie chudobných pracujúcich alebo nezamestnaných. Pokiaľ ide o rozdelenie súkromného čistého majetku domácností, ECB dospela k záveru, že v eurozóne existuje veľká nerovnováha. Najbohatších 10 percent vlastní 51,2 percenta čistého majetku ⁽⁶⁾. To vytvára nebezpečnú živnú pôdu pre sociálne napätie a rozdeľujúce sily.

2.5. Väčšia odolnosť voči krízam je síce potrebná, ale nestačí. Na dobudovanie HMÚ je nevyhnutná pozitívna vízia, ktorú opisuje článok 3 Zmluvy o EÚ. Okrem iného sa v ňom hovorí o podpore sociálneho trhového hospodárstva s vysokou konkurencieschopnosťou zameraného na dosiahnutie plnej zamestnanosti a sociálneho pokroku, ako aj vysokej úrovne ochrany životného prostredia. V aktuálnej situácii odporúča EHSV stanoviť tieto ciele: udržateľný a inkluzívny rast, zníženie sociálnych a hospodárskych nerovností, vzostupná konvergencia, zabezpečenie rastu produktivity a konkurencieschopnosti v zmysle cieľov stratégie Európa 2020, ktoré obsahujú aj ciele „nad rámec HDP“ ⁽⁷⁾, dobré podmienky pre podnikanie a investície, kvalitné pracovné miesta a primerané mzdy, boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu, stabilné verejné rozpočty zamerané na udržateľnosť, stabilný finančný sektor a dosiahnutie cieľov udržateľnosti do roku 2030 a cieľov Parížskej dohody o zmene klímy. EHSV odkazuje aj na svoje stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému Smerom k odolnejšiemu a udržateľnejšiemu európskemu hospodárstvu.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/deepening-emu-taking-stock-four-years-after-five-presidents-report_sk

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/european-economic-forecast-spring-2019_sk

⁽³⁾ ESPAS, *Global Trends to 2030, Challenges and Choices for Europe* (Globálne trendy do roku 2030, Výzvy a možnosti pre Európu), apríl 2019, <https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/node/1362>

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_addressing-inequalities_sk.pdf

⁽⁵⁾ ETUC, *Benchmarking Working Europe 2019*.

⁽⁶⁾ Európska centrálna banka, *The Household Finance and Consumption Survey: results from the Second wave* (Prieskum financií a spotreby v domácnostiach – výsledky prvej vlny), č. 18, december 2016.

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV: Ú. v. EÚ C 177, 18.5.2016, s. 35.

3. Menový a finančný pilier – základ hospodárskeho rozvoja

3.1. EHSV zdôrazňuje význam stabilizačnej úlohy ECB v krízových situáciách. Už len samotné vyhlásenie prezidenta centrálnej banky, že ECB bude v prípade potreby nakupovať štátne dlhopisy (program priamych menových transakcií), viedlo k upokojeniu trhov. Program kvantitatívneho uvoľňovania, zavedený na dosiahnutie cieľov v oblasti inflácie, viedol od roku 2015 k ďalšiemu poklesu úrokových sadzieb, čím sa uľahčil prístup k likvidite. Skutočnosť, že banky v súčasnosti ukládajú finančné prostriedky v ECB, a to aj v prípade negatívnych úrokových sadzieb, poukazuje na to, že je nutné posilniť hospodársky pilier HMÚ. EHSV okrem toho nabáda, aby sa zakotvila úloha ECB ako veriteľa poslednej inštancie. Je potrebné zachovať nezávislosť ECB.

3.2. Finančný sektor HMÚ uspokojivo plní svoju funkciu financovať MSP, ako vyplýva zo štúdie ECB⁽⁸⁾. V súčasnosti uvádzajú MSP ako hlavné problémy dostupnosť kvalifikovaných pracovných síl a skúsených riadiacich pracovníkov, ako aj ťažkosti pri získavaní zákazníkov, zatiaľ čo nedostatočný prístup k financovaniu je považovaný za menej závažný problém. Podniky v niektorých členských štátoch to postihuje viac, ale aj tu sa situáciu zlepšuje. Štúdiá je vypracovaná na základe vzorky 11020 podnikov v eurozóne, pričom 91 percent má menej ako 250 zamestnancov. EHSV zdôrazňuje, že aj pre veľké podniky je potrebný stabilný základ financovania.

3.3. EHSV naliehavo vyzýva inštitúcie EÚ, aby dôsledne pokračovali v budovaní bankovej únie a únie kapitálových trhov, a tým vytvorili podmienky pre úplné prekonanie finančnej krízy a odolnú HMÚ, v ktorej sa podarí úplne obnoviť dôveru. Treba pritom dosiahnuť rovnováhu medzi rozdelením rizika a znížením rizika, aby sa minimalizovala záťaž pre verejné rozpočty – či už na národnej úrovni alebo na úrovni spoločenstva – v prípade krízy. Pri regulácii finančných trhov treba uprednostniť efektívnosť pred komplexnosťou. Rovnako sa musia zväziť aj sociálne dôsledky regulácie a jednou z priorit musí byť ochrana spotrebiteľa.

3.3.1. Financovanie prostredníctvom bankových úverov predstavuje v EÚ v porovnaní s USA oveľa vyšší podiel než financovanie pomocou vlastného kapitálu. EHSV sa vyslovuje za diverzifikáciu zdrojov financovania, a tým aj za lepšie rozdelenie rizika, čo v EÚ znamená posilniť financovanie z vlastného kapitálu.

3.4. EHSV berie na vedomie pokrok v rámci bankovej únie a zdôrazňuje pozitívnu úlohu Komisie v tejto súvislosti. Napriek všetkým doterajším vyhláseniam sa však ešte nepodarilo dosiahnuť spoločnú dohodu členských štátov o využití Európskeho mechanizmu pre stabilitu (EMS) ako zabezpečovacieho mechanizmu pre jednotný fond na riešenie krízových situácií. A aj ďalšie kroky na implementáciu jednotného systému ochrany vkladov (EDIS), ktorý je naliehavo potrebný, členské štáty opakovane odložili.

3.4.1. EHSV je presvedčený, že už mal byť dávno stanovený konkrétny harmonogram pre EDIS⁽⁹⁾. Pokiaľ ide o využitie EMS ako zabezpečovacieho mechanizmu pre jednotný fond na riešenie krízových situácií, EHSV súčasne odporúča navýšiť tento fond, znížiť sociálne udržateľným spôsobom objem nesplácaných úverov, zaviesť prísne minimálne požiadavky na vlastné zdroje a oprávnené záväzky (MREL)⁽¹⁰⁾. Okrem toho treba v rámci bankovej únie dôsledne pokračovať v opatreniach proti praniu špinavých peňazí⁽¹¹⁾. Je potrebné znovu otvoriť diskusiu o bankovej štruktúrálnej reforme s cieľom znížiť riziká na prijateľnú úroveň. EHSV sa vyslovuje za to, aby sa zvýšená pozornosť venovala aj otázke potreby regulácie tieňového bankového sektora.

3.4.2. EHSV opätovne zdôrazňuje svoju výzvu, aby bolo zlepšovanie a konsolidácia piliera bankovej únie prepojené s plnením cieľov udržateľného rozvoja a Parížskej dohody o zmene klímy. Pokiaľ ide o kapitálové požiadavky, treba navrhnúť výhodnejšie podmienky pre ekologické investície a rôzne nekomplexné, inkluzívne dlhodobé úvery, najmä pokiaľ súvisia s energetickou efektívnosťou, energiou z obnoviteľných zdrojov a pod.

3.5. Dobudovanie únie kapitálových trhov pomáha absorbovať šoky a podporovať investičnú činnosť podnikov, čo vedie k lepšej konkurencieschopnosti⁽¹²⁾. Na rozdiel od bankovej únie, ktorá je založená na jasne definovaných pilieroch, je únia kapitálových trhov ešte stále rozložená na mnohopočetné rôzne iniciatívy ako napríklad MiFID, smernica o platobných službách či celoeurópsky osobný dôchodkový produkt (PEPP). Je ťažké dospieť k záverečnému celkovému hodnoteniu, EHSV však odporúča tieto hlavné zásady: Po prvé, je potrebné zamerať sa na kľúčové projekty. Prioritou by malo byť zlepšenie dohľadu. Komisia by mala tiež opätovne iniciovať diskusiu o vytvorení ratingovej agentúry EÚ. Pokiaľ ide o bezpečné aktívum, EHSV so záujmom očakáva návrh Komisie. Po druhé, treba sa usilovať o zosúladenie pravidiel v oblasti konkurzu a dane z príjmov právnických osôb. V tejto súvislosti víta EHSV kroky na vytvorenie spoločného základu dane z príjmov právnických osôb, pričom treba naďalej prijímať aj príslušné opatrenia na boj proti nekalej daňovej súťaži.

⁽⁸⁾ Európska centrálna banka, Survey on the Access to Finance of Enterprises in the euro area (Prieskum o prístupe podnikov v eurozóne k financovaniu), apríl až september 2018, november 2018.

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV: Ú. v. EÚ C 237, 6.7.2018, s. 46.

⁽¹⁰⁾ Reforma hlavných prvkov Európskeho mechanizmu pre stabilitu, 4. 12. 2018.

⁽¹¹⁾ Správa Euroskupiny pre lídrov o prehľbení HMÚ, 4. 12. 2018.

⁽¹²⁾ Unia kapitálových trhov. Príspevok Komisie na zasadnutie Európskej rady o únii kapitálových trhov (21. – 22. marca 2019).

3.6. EHSV víta iniciatívu na posilnenie medzinárodnej úlohy eura, ktoré je v súčasnosti druhou najvýznamnejšou menou po americkom dolári. Európska komisia v tejto súvislosti odporúča dobudovanie HMÚ a bankovej únie a únie kapitálových trhov, ako aj ďalšie iniciatívy vo finančnom sektore a väčšie využívanie eura v oblasti energetiky, surovín a dopravy. Zároveň by EÚ mala v strategických otázkach a otázkach týkajúcich sa svetového hospodárstva vystupovať jednotne. Podľa názoru EHSV však tieto opatrenia nie sú dostatočné. Sociálna súdržnosť, vzostupná hospodárska konvergencia a sila, ako aj podpora konkurencieschopnosti a inovácie, tvoria tak tiež potrebný základ pre dobrý rozvoj, a tým aj pre posilnenie medzinárodnej úlohy eura. EHSV odkazuje na svoje stanovisko na tému Smerom k silnejšej medzinárodnej úlohe eura.

4. Hospodársky pilier – základ blahobytu a sociálneho pokroku

4.1. Menová politika ECB je pre všetky krajiny eurozóny rovnaká, zatiaľ čo nerovnováha v oblasti zahraničného obchodu sa môže posilniť, krajiny sa nachádzajú v iných fázach konjunktúry a sú rôzne odolné voči otrasom. Zároveň však štáty nemajú k dispozícii vnútroštátne nástroje menovej politiky a politiky výmenného kurzu. Preto je potrebné rozvíjať hospodársky pilier, aby sa podporovali investície do udržateľného rastu, dopyt spotrebiteľov, ako aj produktivita a konkurencieschopnosť. To si vyžaduje vyváženosť opatrení na strane ponuky a dopytu. V roku 2019 a po ňom očakáva Komisia pozitívny rast v dôsledku dopytu v oblasti súkromnej spotreby a investícií⁽¹³⁾. EHSV odporúča tieto impulzy posilniť.

4.2. Európsky semester zohráva dôležitú úlohu v rámci makroekonomickej konvergencie. EHSV víta zámer Komisie vo väčšej miere zohľadniť sociálnu hodnotiacu tabuľku navrhnutú v európskom pilieri sociálnych práv. Sociálne zabezpečenie zvyšuje dôveru vo finančne zabezpečenú budúcnosť a pozitívne vplyva na celkový dopyt v hospodárstve. EHSV nabáda, aby sa európsky semester využíval aj na návrhy na uplatňovanie ďalších kritérií odolnosti s cieľom odstraňovať sociálne nerovnosti a chrániť klímu.

4.3. Dostatočná kúpna sila je založená na dobre platených pracovných miestach. To však brzdí skutočnosť, že reálne mzdy majú tendenciu rásť v priemere pomalšie ako produktivita⁽¹⁴⁾. EHSV preto odporúča posilniť mechanizmy cenotvorby a nezávislosť sociálnych partnerov. Na zabezpečenie spravodlivej hospodárskej súťaže je potrebné presadzovať existujúce minimálne normy pre všetkých zamestnaných. Okrem toho by sa mala preskúmať možnosť určiť dostupné nástroje a rámec na úrovni EÚ na podporu a usmernenie členských štátov v ich úsilí vypracovať systémy minimálneho príjmu. Urýchlené zriadenie plánovaného Európskeho orgánu práce je dôležitým krokom v boji proti nekalej hospodárskej súťaži.

4.4. Investície do sociálneho bývania, vzdelávania, výskumu, digitalizácie, ochrany klímy, udržateľnej mobility a energie z obnoviteľných zdrojov nie sú len hospodárskym impulzom a dôležitým nástrojom hospodárskej politiky, ale zabezpečujú aj výrobné kapacity pre budúcu prosperitu a konkurencieschopnosť⁽¹⁵⁾. Hoci Európsky fond pre strategické investície predstavuje krok správnym smerom, je aj naďalej naliehavo potrebné konať. Napríklad čisté verejné investície vyjadrené ako percentuálny podiel HDP v eurozóne stagnujú okolo nuly. Dôležitým krokom je zlepšenie konvergencie fiškálnej politiky.

4.5. Na to existujú možnosti aj bez zmeny primárnej legislatívy. Je pravda, že ZFEÚ stanovuje ako hlavný cieľ hospodárskej politiky EÚ cenovú stabilitu. Tento cieľ je však potrebné dosiahnuť na základe vyváženého hospodárskeho rastu, sociálneho trhového hospodárstva s vysokou konkurencieschopnosťou zameraného na dosiahnutie plnej zamestnanosti a sociálneho pokroku, ako aj na základe vysokej úrovne ochrany životného prostredia a zlepšenia jeho kvality. Prístup v oblasti hospodárskej politiky, ktorý z toho vyplýva, teda umožňuje zohľadniť tak zložky dopytu, ako aj zložky ponuky, takže pakt stability je rovnako aj paktom rastu. Aby sa však zabezpečilo vylúčenie zodpovednosti medzi členskými štátmi, bol rámec sprísnený fiškálnou dohodou a balíkom dvoch a šiestich právnych predpisov. Vzhľadom na tieto skutočnosti EHSV odporúča uplatňovať zlaté pravidlo pre verejné investície tak, aby sa tým neohrozila strednodobá finančná a fiškálna stabilita⁽¹⁶⁾. To by pomohlo zabezpečiť trvalé verejné investície do budúcnosti na potrebnej úrovni a v súlade s pravidlami o deficite.

⁽¹³⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/european-economic-forecast-spring-2019_sk

⁽¹⁴⁾ Európska komisia, Ročný prieskum rastu 2019.

⁽¹⁵⁾ IMF direct, 2014; OECD Economic Outlook, jún 2016.

⁽¹⁶⁾ Truger, Achim (2018): Fiskalpolitik in der EWU. Reform des Stabilitäts- und Wachstumspakts nicht vergessen! [Fiškálna politika v HMÚ. Nezabudnúť na reformu Paktu stability a rastu!] WISO direkt, Friedrich-Ebert-Stiftung, Bonn.

4.6. Na dobudovanie HMÚ je potrebná spoločná fiškálna kapacita pre eurozónu. EHSV sa zasadzuje za spoločný rozpočet pre eurozónu, ktorý by bol financovaný zo spoločného dlhového nástroja. Okrem toho by sa malo pokračovať v diskusii o vytvorení postu európskeho ministra hospodárstva a financií⁽¹⁷⁾, ktorý by sa zodpovedal Európskemu parlamentu. EHSV zdôrazňuje, že vyplácanie finančných prostriedkov musí byť viazané na posilnenie hospodárskej a sociálnej štruktúry. V tejto súvislosti treba vymedziť pojem „štrukturálne reformy“. Pri opatreniach v rámci viacročného finančného rámca 2021 – 2027⁽¹⁸⁾ (VFR) treba objasniť vzťah so štrukturálnymi a investičnými fondmi.

4.6.1. Komisia navrhuje v rámci VFR 2021 – 2027 európsky nástroj stabilizácie investícií, ktorý by sa mal využívať v prípade otrasov v jednotlivých krajinách. Navrhované prostriedky vo výške 30 miliárd EUR sú však úplne nepostačujúce, ak majú mať stabilizačný účinok. Okrem toho EHSV lútuje, že sa o tomto stabilizačnom prvku v tejto forme nehovorilo na summite eurozóny v decembri 2018. Naopak, hovorilo sa o tom, že sa dohodne charakteristika rozpočtového nástroja pre konvergenciu a konkurencieschopnosť⁽¹⁹⁾. Komisia to žiadala pred samitom eurozóny v júni 2019 a potvrdila, že je pripravená predložiť nový návrh nariadenia⁽²⁰⁾. EHSV v tom vidí možné začiatky rozpočtu eurozóny a preskúma tento plánovaný nástroj, pokiaľ ide o jeho hospodárske a sociálne dôsledky.

4.6.2. Za referenciu sa ako ďalšia forma fiškálnej kapacity HMÚ použilo poistenie alebo zaistenie v nezamestnanosti, ktorého financovanie by mohlo byť trvalo zabezpečené podľa kritérií, ktoré sa ešte len majú vymedziť. V prípade hospodárskych otrasov by tak bolo možné zmierniť nepriaznivé účinky krízy. Okrem toho je potrebné posilniť národné automatické stabilizátory, ako sú napríklad vnútroštátne systémy poistenia v nezamestnanosti. EHSV sa domnieva, že treba ďalej preskúmať myšlienku vytvoriť primerané zásady pre vnútroštátne systémy poistenia v nezamestnanosti. Mohlo by to viesť k skutočnému zlepšeniu životných a pracovných podmienok a okrem toho aj k posilneniu národných automatických stabilizátorov.

4.6.3. Jednou z ďalších vecí, na ktoré Komisia členské štáty tiež nabáda, je aj plánovaná zmena zmluvy o EMS. Okrem spoločného zabezpečovacieho mechanizmu pre jednotný fond na riešenie krízových situácií by sa v rámci zmeny mali vykonať aj úpravy v oblasti preventívnej finančnej pomoci a mala by sa zabezpečiť primeraná úroveň podmienenosti. Plánujú sa aj nové modalities spolupráce medzi EMS a Komisiou⁽²¹⁾. EHSV varuje pred silnou podmienenosťou ex ante v prípade preventívnej finančnej pomoci, ktorá by narušila stabilizačné zameranie tohto nástroja.

4.7. Pri dobudovaní HMÚ sa nesmie zabúdať ani na daňovú politiku. V celej EÚ by mohli straty v dôsledku daňových výpadkov dosahovať 825 miliárd EUR ročne⁽²²⁾. Napríklad pred prijatím komplexných opatrení proti vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam dosahovalo narušenie základu dane a presun ziskov v EÚ podľa odhadov 50 až 70 miliárd EUR alebo 0,3 percenta HDP EÚ⁽²³⁾. Daňové úniky sú však stále závažným problémom, ktorý treba riešiť. Daňové zataženie a sociálne odvody z práce sú však v medzinárodnom meradle najvyššie práve v Európe. Bojom proti agresívnemu daňovému plánovaniu a daňovým únikom, či odstránením osobitných ustanovení vlád a daňových orgánov⁽²⁴⁾, ktoré by sa dali považovať za znaky daňových rajov, by sa mohlo zabrániť daňovým stratám a vytvoriť širší základ pre verejné investície na rozvoj sociálnej infraštruktúry a zmiernenie zmeny klímy, ako aj pre udržateľnú stabilizáciu reálnej ekonomiky a finančného sektora.

4.7.1. EHSV berie s veľkým záujmom na vedomie oznámenie Komisie o používaní premostovacej doložky podľa článku 48 ods. 7 ZEÚ okrem iného v daňovej politike. Umožnila by reformu smerom k rozhodovaniu kvalifikovanou väčšinou. Okrem toho sa musia naďalej dôsledne uplatňovať iniciatívy na obmedzenie daňových podvodov a na zabránenie nekalej súťaži v oblasti zdaňovania právnických osôb. EHSV odkazuje v tejto súvislosti na svoje stanovisko o hrozbách a prekážkach na jednotnom trhu⁽²⁵⁾. EHSV víta návrh, aby sa v rámci VFR určité dane odvádzali priamo do rozpočtu EÚ s cieľom zvýšiť vlastné zdroje.

5. Sociálny pilier – základ sociálneho a spoločenského pokroku

5.1. Udržateľné vymedzenie menového a finančného piliera a hospodárskeho piliera posilní aj sociálne základy HMÚ. V doterajších úvahách sa spomínalo aj viacero základných prvkov na posilnenie sociálneho piliera. Napríklad začlenenie sociálnej hodnotiacej tabuľky (*Social scoreboards*) do európskeho semestra by znamenalo, že kritériá ako vzostupná konvergencia pri minimálnom príjme alebo mzde a znižovanie nezamestnanosti (mladých) by sa dali ďalej sprísniť.

⁽¹⁷⁾ COM(2017) 823 final.

⁽¹⁸⁾ COM(2018) 321 final.

⁽¹⁹⁾ Vyhlásenie zo samitu eurozóny, 14. 12. 2018.

⁽²⁰⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/deepening-emu-taking-stock-four-years-after-five-presidents-report_sk

⁽²¹⁾ Hlavné prvky reformy Európskeho mechanizmu pre stabilitu, 4. 12. 2018.

⁽²²⁾ Správa skupiny socialistov a demokratov v Európskom parlamente, autor: Richard Murphy <http://www.taxresearch.org.uk/Documents/EUTax-GapJan19.pdf>

⁽²³⁾ Stanovisko EHSV ECO/491 na tému Zdaňovanie – hlasovanie kvalifikovanou väčšinou (zatiaľ neuverejené).

⁽²⁴⁾ Rozhodnutie Komisie SA.38375 (Lxb/Fiat Finance), SA.38374 (NL/Starbucks), SA.38373 (IRL/Apple), SA.38944 (Lxb/Amazon).

⁽²⁵⁾ Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 8 (bod 3.6 Daňová politika).

5.2. EHSV sa domnieva, že zlepšenie a uplatňovanie minimálnych sociálnych noriem v členských štátoch na základe spoločného európskeho rámca s vysokou úrovňou ochrany môže významne prispieť k vzostupnej sociálnej konvergencii. EHSV by chcel poukázať na to, že takáto vzostupná sociálna konvergencia smerom k lepším životným a pracovným podmienkam by mala byť založená na udržateľnom raste, kvalitných pracovných miestach a konkurenčnom podnikateľskom prostredí a mohla by sa zlepšiť tým, že by sa dosiahla spravodlivá rovnováha medzi zdravým hospodárskym základom a silným sociálnym rozmerom.

5.3. Je potrebná rovnováha medzi sociálnymi a finančnými otázkami. Diskusia o poste európskeho ministra financií by sa preto mala rozšíriť o diskusiu o poste komisára s rozsiahlymi zdrojmi, ktorý by bol zodpovedný za prácu a sociálne veci a okrem iného aj za monitorovanie európskeho piliera sociálnych práv.

6. Politický pilier – základ demokracie, solidarity a jednoty

6.1. Narastajúca hospodárska nerovnosť, strata prosperity a negatívne vyhliadky do budúcnosti môžu v budúcnosti zohrať významnú úlohu v tom, ako občianska spoločnosť posudzuje EÚ. Posilnenie ostatných troch pilierov tak, ako to bolo navrhnuté vyššie v stanovisku, je preto podľa názoru EHSV dôležitou a nevyhnutnou podmienkou stabilizácie politického piliera. Je to rozhodujúci prvok, pokiaľ ide o posilnenie dôvery občanov v EÚ.

6.2. Európsky parlament a sociálni partneri sú však v rámci európskeho semestra žiaľ nedostatočne zapojení do postupov pri nadmernom deficite alebo do opatrení v rámci EMS. Zdá sa, že aj to podnecuje odstredivé sily, keďže rozhodovanie o tom, či napríklad niektorá krajina porušila kritériá deficitu alebo aké štrukturálne reformy sa musia uplatniť, má dôsledky na rozdelenie finančných prostriedkov a na spoločnosť. EHSV sa naliehavo zasadzuje za to, aby bol Európsky parlament zapojený v širokom rozsahu, ale aj za zapojenie národných parlamentov, sociálnych partnerov a iných organizácií občianskej spoločnosti do prijímania dôležitých rozhodnutí v hospodárskej a sociálnej oblasti. Len tak sa dá zaručiť, že okrem vnútroštátnych záujmov sa primerane zohľadnia aj perspektívy rôznych strán a občianskej spoločnosti.

6.3. V súčasnosti je len 19 z 28 členských štátov EÚ členmi eurozóny. Na dobudovanie menovej únie je potrebné prijať do eurozóny aj krajiny, ktoré ešte nie sú jej členmi. Malo by sa to uskutočniť čo najskôr a samotné členské štáty by mali podniknúť rozhodné kroky na tento účel. Aj väčšina občanov členských štátov EÚ, ktoré nie sú členmi eurozóny, sa domnieva, že spoločná mena má pozitívne hospodárske účinky ⁽²⁶⁾.

6.4. EHSV pripomína dôležitú rolu, ktorú zohráva v geopolitickom kontexte spoločný a jednotný postup členských štátov EÚ. Solidarita, schopnosť dospieť ku kompromisom a ťahať za jeden povraz sú základom prosperity a mieru v EÚ, ako aj základom jej medzinárodného významu a konkurencieschopnosti. Platí to predovšetkým aj v súvislosti s formovaním sociálnej a hospodárskej politiky. EHSV preto vyzýva Radu a Komisiu, aby predložili ambiciózný plán na prehĺbenie hospodárskej a menovej únie. Tým sa vytvorí istota a dôvera, ako aj základy pre pozitívnu hospodársku a sociálnu budúcnosť EÚ.

V Bruseli 17. júla 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽²⁶⁾ <https://agenceurope.eu/en/bulletin/article/12271/23>